

Araştırma / Original article**Anne-Baba Stres Ölçeği Kısa Formunun Türkçeye uyarlanması:
Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması**Ali ÇEKİÇ,¹ Zeynep HAMAMCI²**Öz**

Amaç: Bu araştırmanın amacı dördüncü sürümü geliştirilen Anne-Baba Stres Ölçeği Kısa Formunun (ABSÖ-KF) Türkçeye uyarlanmasıdır. **Yöntem:** Özgün ölçeğin faktör yapısının Türk kültürüne uygunluğunun belirlenmesi için 323 anne ve baba üzerinde doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Ölçeğin geçerliliğini belirlemek amacıyla çocuklarının yaşadığı çeşitli ruhsal sorunlar nedeniyle psikiyatri servisleri, rehberlik ve araştırma merkezleri, okul psikolojik danışma ve rehberlik servislerine başvuran anne-babalar ile bu merkezlerden herhangi birine çocukları için başvurmayan anne-babalara ABSÖ-KF uygulanmış ve grupların ölçme aracından elde ettikleri puanlar arasındaki farkın anlamlılığı t testi ile değerlendirilmiştir. Ölçme aracının güvenilirliği 49 anne-baba üzerinde test-tekrar test yöntemi ile bir ay arayla belirlenmiştir. **Sonuç:** DFA sonucu elde edilen uyum indeksleri RMSEA=0.06, NFI=0.97, CFI=0.98 ve GFI=0.95 olarak belirlenmiştir. Elde edilen bu değerler ABSÖ-KF'nin özgün faktör yapısının Türk kültüründe iyi uyum gösterdiğini belirtmektedir. ABSÖ-KF'nin çocukları için ruhsal yardım alan ve almayan anne-baba grupları arasında tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. ABSÖ-KF test-tekrar korelasyon değerleri ES alt boyutu için 0.58, BEÇE alt boyutu için 0.69, ZÇ alt boyutu için 0.60 ve toplam puan için 0.91 olarak hesaplanmıştır. **Tartışma:** ABSÖ-KF'nin Türkçeye uyarlama çalışmasından elde edilen değerler, ölçeğin Türk kültüründe kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. ABSÖ-KF anne-babaların stres düzeylerinin belirlenmesinde ve farklı değişkenlerle ilişkilerinin ortaya konulmasında kullanılabilir. (Anadolu Psikiyatri Derg 2018; 19(1):63-70)

Anahtar sözcükler: Anne-baba, anne-baba stresi, geçerlilik, güvenilirlik

**Adaptation of the Parenting Stress Index-Short Form into Turkish:
a study of validity and reliability****ABSTRACT**

Objective: The purpose of the current research was to adapt the 4th version of the Parenting Stress Scale Short Form (PSI-SF) into Turkish. **Methods:** Confirmatory factor analysis (CFA) was carried out on the data obtained from 323 parents so as to investigate whether the factor structure in the original scale was congruent in the Turkish culture. In order to examine the reliability of the index, PSI-SF was administered to parents who applied to psychiatry services, counseling and research centers, and school psychological guidance and counseling services due to various psychological problems of their children and to those who did not apply to any of these services for their children. The significance of the scores taken from the measurement tool by groups was tested using t-test. The reliability of the index was determined through test-retest method on the 49 parents with a one-month interval. **Results:** As a result of the CFA, the goodness of fit values were found to be RMSEA=0.06, NFI=0.97, CFI=0.98, and GFI=0.95. The values obtained demonstrated that the original factor structure of the PSI-SF had a good fit with

¹ Yrd. Doç. Dr., ² Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, Gaziantep, Türkiye

Yazışma adresi / Correspondence address:

Yrd. Doç. Dr. Ali ÇEKİÇ, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, Gaziantep, Türkiye

E-mail: alicekic@gantep.edu.tr

Geliş tarihi: 06.04.2017, **Kabul tarihi:** 15.05.2017, **doi:** 10.5455/apd.263093

Turkish culture. Significant differences were detected between the parents whose children received and did not received psychological guidance or in all of the sub-dimensions of the PSI-SF. test-retest correlation values regarding the PSI-SF was calculated to be 0.58 for parental stress (PS) subdimension, 0.69 for parent-child dysfunctional interaction (PCDI) subdimension, 0.60 difficult child (DC) subdimension, and 0.91 for the whole index. **Conclusion:** The values obtained from the Turkish adaptation study of the PSI-SF revealed that the index is a reliable and valid measurement instrument to be used in Turkish culture. The PSI-SF can be used to determine the stress level of the parents and reveal its relationship with other variables. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2018; 19(1):63-70)

Keywords: Parents, parenting stress, validity, reliability

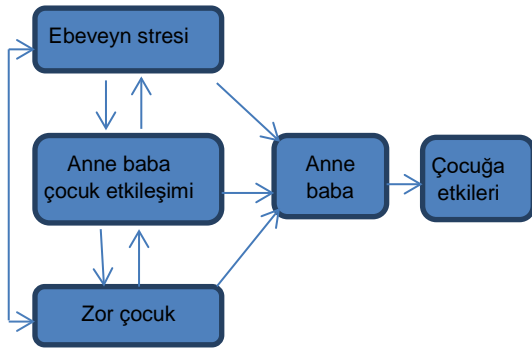
GİRİŞ

Anne-baba olmak genellikle olumlu bir durum ve mutluluk kaynağı olsa da, anne-babalığın getirdiği bu yeni roller ve bu rollere ilişkin sorumluluklar aynı zamanda önemli bir stres kaynağıdır. Belsky'e göre, anne-babaların anne-babalığa ilişkin temel sorumluluk alanları şunlardır: Anne-babalık rolüne bağlanma, çocuğun genel bakımı ve koruması (güvenliğinin sağlanması), çocuğun disiplini ve eğitimi.¹

Bütün bu sorumluluklar anne-babaları, bebeğin bakımında görev paylaşımı, çiftlerin kendi sosyal yaşamlarını yeniden düzenlemeleri, boş zamanların kullanımı, geniş aile üyeleri ile ilişkiler ve aile bütçesinin düzenlenmesi gibi konularda zorlamaktadır.^{2,3} Anne-babaların birçoğu bu yeni durumla başa çıkabilirken, bazı anne-babalar anne-babalık rolünde zorlanmakta, olumsuz duygular yaşayabilmektedirler.⁴⁻⁶

Anne-baba olmanın getirdiği isteklere verilen bir yanıt olarak tanımlanan anne-baba stresi çeşitli alanlardan kaynaklanabilmektedir.⁷ Anne-baba stresi üzerinde araştırmalar yapan Abidin birçok farklı kaynaktan etkilenen anne-babalık davranışını incelemiş ve anne-baba stresinin nasıl ve neden oluştuğunu kapsamlı bir şekilde açıklamaya çalışmıştır.⁸

Abidin'e göre, anne-babalık stresi anne-babanın kendi kişilik özelliklerinden doğrudan etkilenmektedir. Anne-babanın kişilik özellikleri, ruh sağlıkları, duygularını ifade etme ve kontrol etmeye ilişkin becerilerini kapsayan duygusal yetkinlik düzeyleri, genel sağlık durumları ve sosyal destek kaynakları anne-babalık stresi üzerinde etkilidir. Birçok farklı durumun sonucunda ortaya çıkan anne-babalık stresi ise işlevsel olmayan anne-baba davranışlarının en önemli nedenlerinden birini oluşturmaktadır.^{8,9}

Şekil 1. Anne-baba stres modeli

Abidin tarafından ortaya konulan anne-baba stres modeli, anne-baba davranışlarının çocuklar üzerinde nasıl etkili olduğunu ortaya koyarken, anne-babanın anne-babalık rolünden kaynaklanan stres düzeyi, çocuğun anne-babayı zorlayıcı özellikleri ve anne-baba ile çocuk arasındaki işlevsel olmayan ilişkinin anne-babanın davranışlarını nasıl etkilediğini de açıklamaya çalışmaktadır.⁸⁻¹⁰

Anne-babaların ve çocukların ruhsal sağlıkları üzerinde önemli etkileri olan anne-babalık stresine yol açan etkenlerin belirlenmesi hem anne-babalara, hem de çocuklara yardım sunan profesyonellerin stres kaynaklarını tanımlarında yardımcı olabilecektir. Anne-babaların çocuklarını yetiştirirken yaşadıkları stres kaynaklarının belirlenmesi bunların kontrol edilmesi ve bunlara başa çıkabilmesini kolaylaştırır. Bu nedenle

anne-babalar ve çocuklar üzerinde birçok etkisi olan anne-baba stresinin etkili ve doğru bir şekilde ölçülmesi araştırmacılar ve anne-babalar için önem taşımaktadır.

Literatürde anne-babalık rollerinden kaynaklanan anne-baba stresinin ölçülmesi amacıyla yaygın bir şekilde kullanılan ABSÖ-KF, 10'dan çok dile uyarlanmış ve anne-baba stresi ile ilgili araştırmalarda tüm dünyada yaygın olarak kullanılmaktadır.¹¹⁻¹⁴

Bu çalışmanın amacı, daha önce Türkçeye uyarlanan ABSÖ'nün kısa formunun Türkçeye uyarlanması ve ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapılmasıdır.¹⁵

YÖNTEM

Çalışma grubu

ABSÖ-KF'nin Türkçe uyarlama çalışması çocukları ilkökula devam eden anne-babalar üzerinde yapılmıştır. Uyarlama çalışmasında ilk olarak özgün ölçeğin faktör yapısının Türk kültürüne uygunluğunun belirlenmesi için çocukları ilkökula devam eden 179 anne, 143 baba olmak üzere toplam 323 kişiye uygulama yapılmıştır. Uygulamaya katılan anne-babalara ilişkin sosyodemografik veriler Tablo 1'de sunulmuştur. ABSÖ-KF'nin maddeleri daha önce Türkçeye uyarlanan ABSÖ'den alındığı için yeniden bir çeviri işlemi yapılmamıştır.¹⁵

Tablo 1. Ölçek uyarlama çalışmasına katılan anne-babalara ait sosyodemografik veriler

Anne-babalık durumu	Sayı		Yaş aralığı	Eğitim düzeyi		Evlilik durumu			
	Sayı	%		Sayı	%	Sayı	%		
Anne	179	55.4	26-55	İlköğretim	39	21.8	Evli	169	94.4
				Lise	68	38.0	Bekar	9	5.0
				Üniversite	68	38.0	Belirtilmemiş	1	0.6
				Lisansüstü	2	1.1			
				Belirtilmemiş	2	1.1			
Baba	143	44.3	30-51	İlköğretim	32	22.3	Evli	141	94.4
				Lise	55	38.5	Bekar	2	1.4
				Üniversite	51	35.7	Belirtilmemiş	-	-
			Lisansüstü	5	3.5				
Belirtilmemiş	1	0.3	45	Lise	1	100.0	Evli	1	100.0
Toplam	323	100.0	26-45	-	-	-	-	-	

Tablo 1'de annelerin eğitim düzeylerinin 68'er kişi ile en fazla lise (%38.0) ve üniversite (%38.0) düzeyinde olduğu görülmektedir. Babalarda en fazla 55 (%38.5) kişi ile lise mezunları ilk sırada yer alırken, ikinci sırada 51 (%35.7) kişi ile üniversite mezunları yer almaktadır. Çalışmaya katılan annelerin yaşı 26-55 arasında değişirken, babaların yaşı 30-51 arasında değişmektedir. Hem annelerin (%94.4), hem de babaların (%98.6) çok büyük bir çoğunluğu evlidir. Araştırmaya katılan bazı anne-babalar evlilik durumu, eğitim düzeyi ve anne-babalık durumlarını belirtmemişlerdir.

Ölçme araçları

Anne Baba Stres Ölçeği-Kısa Form (ABSÖ-KF): ABSÖ-KF, ebeveyn stresi (ES), başarısız ebeveyn çocuk etkileşimi (BEÇE) ve zor çocuk (ZÇ) alt boyutlarından oluşmuştur. Ölçeğin ES alt boyutu anne-babanın anne-baba rolünden

kaynaklanan stres düzeyini, BEÇE alt boyutu anne-babanın çocukla olan etkileşimine ilişkin görüşlerinden kaynaklanan (örneğin, çocuğun anne-babanın beklentilerini karşılayıp karşılamadığı gibi) stres düzeyini, ZÇ alt boyutu ise çocuğun anne-babanın anne-babalık rolünü zorlaştıran veya kolaylaştıran temel karakter özelliklerinden kaynaklanan stres düzeyini ölçmektedir. Beşli Likert tipi bir değerlendirme içeren ABSÖ-KF'den alınacak en yüksek puan 180, en düşük puan 36'dır. Ölçeğin her alt boyuttan alınan yüksek puan o alt boyutta anne-babaların stres yaşadıklarını göstermektedir. Ölçekten alınan toplam puanın yükselmesi anne-babanın stres düzeyinin artması anlamına gelmektedir.¹⁰

Ölçeğin çeviri çalışması

ABSÖ-KF'nin maddeleri ölçeğin uzun formu olan ve daha önce Çekiç ve arkadaşları tarafından

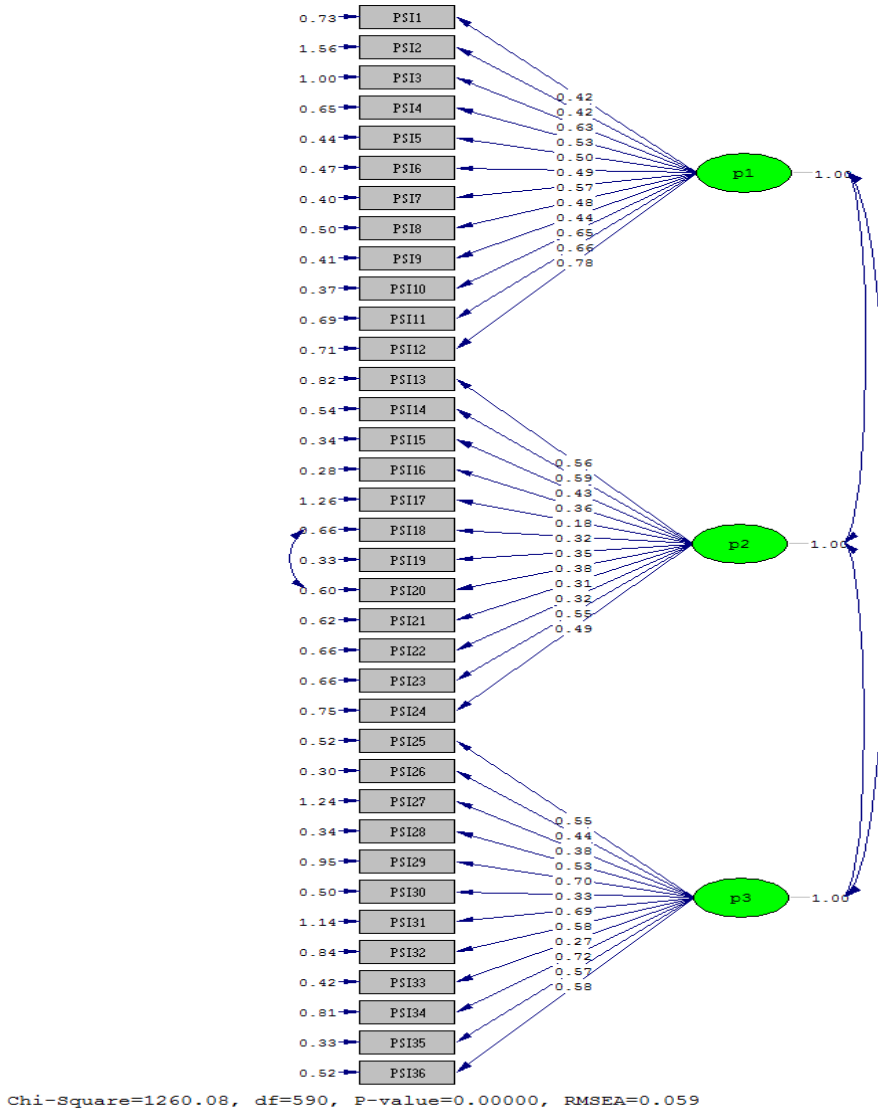
Türkçeye uyarlanan ABSÖ'den alındığı için bu çalışmada yeniden bir çeviri sürecine girilmemiştir. Ölçeğin uyarlama işlemi için ABSÖ-KF'nin telif haklarını elinde bulunduran PAR şirketinden izin alınmış ve uyarlama sürecine ilişkin karşılıklı bir anlaşma imzalanmıştır.¹⁵

BULGULAR

Anne-Baba Stres Ölçeği Kısa Formunun doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

ABSÖ-KF'nin üç faktörlü yapısının Türk örneklemini üzerindeki geçerliğini incelemek için özgün

ölçekte de olduğu gibi Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Yapılan ilk analizlerde elde edilen değerler yeterli düzeyde bulunmamıştır. Analiz sonucunda programın önerileri doğrultusunda aynı alt boyutta olan ve dolayısıyla birbirleri ile ilişkili olduğu düşünülen ve ki-kare değerini en çok düşüren maddeler arasında modifikasyonlar yapılmıştır. Modifikasyonlardan sonra oluşan path diyagramı Şekil 2'de gösterilmiştir.¹⁰ Buna göre ABSÖ-KF'nin madde faktör yükleri 0.18-0.78 arasında değişmektedir. Maddelerin hata varyansları ise 0.28-1.56 arasında değişmektedir.

Şekil 2. PSI-KF path diyagramı

Tablo 2. Uyum indeksleri ve ölçek değerleri

Uyum indeksleri	İyi uyum	Kabul edilebilir uyum	Ölçek değerleri
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 3$	2.13
p değeri	$0.05 < p \leq 1.00$	$0.01 < p \leq 0.05$	0.00
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 1.0$	0.06
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 1.0$	0.06
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1.0$	$0.90 \leq NFI \leq 0.95$	0.91
NNFI	$0.97 \leq NNFI \leq 1.0$	$0.95 \leq NNFI \leq 0.97$	0.94
CFI	$0.95 \leq CFI \leq 1.0$	$0.90 \leq CFI \leq 0.95$	0.95
GFI	$0.95 \leq GFI \leq 1.0$	$0.90 \leq GFI \leq 0.95$	0.82

Tablo 2 incelendiğinde, χ^2/df , RMSEA, SRMR ve NFI değerlerinin kabul edilebilir uyum, CFI değerinin ise iyi uyum gösterdiği görülmektedir. NNFI ve GFI değerleri ise genel olarak kabul edilen uyum sınırları içinde olmasalar da bazı araştırmacılar tarafından kabul edilebilir sınır olan 0.80'den büyüktür.^{16,17} Elde edilen değerler ölçeğin üç faktörlü özgün yapısının Türk kültüründe de uyum gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.^{18,19}

Anne-Baba Stres Ölçeği Kısa Form maddelerinin kendi alt boyutları ve ölçeğin toplam puanı ile ilişkilerini incelemek amacıyla korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. ES alt boyutunda yer alan maddelerin kendi alt boyutları ile korelasyon değerleri 0.47-0.71 arasında değişirken, ABSÖ-KF toplam puan ile korelasyonları 0.40-0.60 arasında değişmektedir. BEÇE alt boyutunda yer alan maddelerin kendi alt boyutu ile korelasyonları 0.35-0.60 arasında değişirken, ABSÖ-KF toplam puan ile korelasyonları 0.26-0.60 arasında değişmektedir. ZÇ alt boyutunda yer alan maddelerin kendi alt boyutu ile korelasyonları

0.42-0.68 arasında değişirken, ABSÖ-KF toplam puan ile korelasyonları 0.36-0.63 arasında değişmektedir.

ABSÖ-KF'ye ait maddelerin hem kendi alt boyutları ile, hem de ölçme aracının toplam puanı ile orta ve yüksek düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı ilişki gösterdiği görülmektedir. Ölçeğin BEÇE alt boyutunda yer alan 17. madde kendi alt boyutu ile orta düzeyde bir korelasyona sahipken, ölçeğin toplam puanı ile düşük düzeyde korelasyon göstermektedir.

Ayrıca ölçeğin alt boyutları ile ölçekten elde edilen toplam puan arasındaki korelasyonlara da bakılmıştır. ABSÖ-KF'nin üç alt boyutunun ölçeğin toplam puanı ile gösterdiği korelasyonlar Tablo 3'te sunulmuştur. Tablo 3'te ABSÖ-KF'nin alt boyutlarına ilişkin korelasyonların 0.565-0.870 arasında değiştiği görülmektedir. Elde edilen korelasyon değerlerinin tamamı 0.01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 3. ABSÖ-KF alt boyutlar arası korelasyonlar

Alt boyutlar	ES	BEÇE	ZÇ	Toplam stres
ES	1	0.660*	0.565*	0.870*
BEÇE		1	0.620*	0.863*
ZÇ			1	0.852*

* $p < 0.01$, $s = 323$

Geçerlilik çalışmalarına ilişkin bulgular

ABSÖ-KF'nin Türk kültüründe geçerli bir ölçme aracı olup olmadığını belirlemek için çocuklarını hastanelerin psikiyatri servisleri, rehberlik ve araştırma merkezleri ve okulların psikolojik danışma servislerine getiren anne-babalar ile bu birimlerden herhangi birine başvurmayan anne-

babaların ölçme aracından elde ettikleri puanlar karşılaştırılmıştır.

Geçerlik çalışmasına annelerin daha fazla ($s=40$, %66.7) katıldığı, hem annelerde hem de babalarda katılımcıların büyük bir çoğunluğunun evli [anne ($s=36$, %90.0) baba ($s=20$, %100.0)] ve üniversite mezunu [anne ($s=19$, %47.5) baba

(s=9, %45.0)] olduğu görülmektedir.

Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla, psikiyatri grubu ve normal gruptaki anne-babaların ölçekten aldıkları puanlar arasında anlamlı

bir fark olup olmadığını test etmek için bağımsız örneklem için t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, ABSÖ-KF normal ve

Tablo 4. Klinik ve normal grubun ABSÖ-KF puan ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin t değerleri

Alt Boyut	Grup	Sayı	Ort.±SS	sd	t	p
ES	Klinik grup	30	31.99±7.81	58	6.94	<0.01
	Normal grup	30	20.62±4.41	58		
BEÇE	Klinik grup	30	29.77±6.64	58	8.47	<0.01
	Normal grup	30	18.21±3.45	58		
ZÇ	Klinik grup	30	31.11±7.33	58	6.63	<0.01
	Normal grup	30	20.91±4.16	58		
Toplam	Klinik grup	30	92.87±14.25	58	10.35	<0.01
	Normal grup	30	59.75±10.22	58		

klinik gruplar arasında tüm alt boyutlarda $p<0.001$ düzeyinde anlamlı farklılık göstermektedir. Klinik grupta yer alan anne-babaların ABSÖ-KF'nin tüm alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamaları normal grubun aldığı puanların ortalamalarından daha yüksektir. Bu da ABSÖ-KF'nin çocukları için hastanelerin psikiyatri servisleri, rehberlik ve araştırma merkezleri ve okulların psikolojik danışma servislerine başvuran anne-babalar ile çocukları için bu birimlerden herhangi birine başvurmayan ve bu nedenle stresli olmadıkları düşünülen anne-babaları doğru ayırt ettiği düşünülmektedir.

Elde edilen sonuçlar ölçeğin Türkçe sürümünün geçerliliği için bir kanıt olarak kabul edilebilir.

Güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgular

ABSÖ-KF'nin güvenilirlik analizleri 49 anne-baba üzerinde bir ay arayla yapılan test-tekrar test yöntemi ile yapılmıştır. Güvenilirlik çalışmasına katılanların büyük bir kısmını annelerin (s=43, %87.8) oluşturduğu görülmektedir. Hem annelerde, hem de babalarda evli olmayanların oranı oldukça düşüktür. ABSÖ-KF bir ay arayla yapılan test-tekrar test puanlarına ilişkin hesaplanan korelasyon değerleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. ABSÖ-KF test-tekrar test korelasyon değerleri

Testler	Tekrar testler	ES	BEÇE	ZÇ	Toplam
ES		0.58*			
BEÇE			0.69*		
ZÇ				0.60*	
Toplam					0.91*

* $p<0.01$, s=49

Tablo 5 incelendiğinde ABSÖ-KF'nin bir ay arayla yapılan test-tekrar test korelasyon değerlerinin orta ve yüksek düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Elde edilen değerlerin ABSÖ-KF'nin zamana karşı güvenilirliğinin bir kanıtı olarak ifade edilebilir.

Ayrıca ölçme aracının güvenilirliğini belirlemek için iç tutarlılık katsayıları da hesaplanmış ve

elde edilen değerler Tablo 6'da gösterilmiştir.

İç tutarlılık katsayısı 0 ile +1 arasında değer alır ve 1'e ne kadar yakınsa güvenilirliğin o oranda arttığı anlamını taşır. ABSÖ-KF'den elde edilen değerler ölçeğin Türk kültüründe anne-babaların stres düzeylerinin belirlenmesinde kullanılabilecek güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.²⁰

Tablo 6. Anne-Baba Stres Ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları

ABSÖ-KF alt boyutlar	ES	BEÇE	ZÇ	Toplam
Cronbach alfa katsayıları	0.842	0.764	0.832	0.912

TARTIŞMA

Çalışmanın amacı ABSÖ-KF'nin Türkçeye uyarlanması, ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapılmasıdır. Bu amaçla önce ABSÖ-KF'nin üç faktörlü yapısının Türk örneklemindeki geçerliliğini incelemek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin üç faktörlü özgün yapısının Türk kültüründe doğrulandığı görülmüştür. DFA sonucunda araştırmadan elde edilen bu sonuçlar ABSÖ'nün Malezya,¹³ İspanya¹⁴ ve Amerika²¹ gibi farklı ülkelerde yapılan uyarlama çalışmaları ile benzerlik göstermektedir. Abidin tarafından ortaya konan ABSÖ-KF'nin faktör yapısının birçok farklı kültürde benzer sonuçlar vermesi ölçme aracının geçerliliğine vurgu yapmaktadır.¹⁰

Maddelerin hem kendi alt boyutu, hem de toplam puan ile yüksek korelasyon göstermesi, ölçeğin alt boyutlarının benzer yapıları ölçtüğü anlamına geldiği söylenebilir. Araştırmada elde edilen bu bulgu ABSÖ'nin kısa formunun farklı kültürde yapılan uyarlanma çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir.¹⁴

BEÇE alt boyutunda yer alan 17. madde kendi alt boyutu ile orta düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon gösterirken, toplam puan ile zayıf düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı korelasyon göstermiştir. 17. maddenin BEÇE alt boyutundaki 'Çocuğum çok duygusaldır ve kolaylıkla üzülür.' anlatımını karşılayacak başka bir madde olmadığından ve çocuğun genel duygu durumunun anne-babalık stresi üzerinde önemli bir etkisinin olduğu belirtildiğinden, ölçeği geliştiren R. Abidin'nin de görüşü alınarak bu maddenin ölçekte kalmasına karar verilmiştir.¹⁰

ABSÖ-KF'nin geçerliliğinin kanıtı olarak klinik grup ile normal gruplarda yer alan anne-babaların ABSÖ-KF'den elde ettikleri puanlar karşılaştırılmış, klinik grubun anlamlı şekilde yüksek

düzeyde anne-baba stresine sahip olduğu belirlenmiştir. Özgün ölçeğin geçerliliği için yapılan normal ve klinik grup karşılaştırmasında da benzer sonuçlar elde edilmiş ve ölçek stres düzeyi düşük ve yüksek anne-babaları ayırt edebilmiştir.¹⁰

Araştırma sonucunda ABSÖ-KF'den elde edilen iç tutarlılık katsayıları ES alt boyutu için 0.84, BEÇE alt boyutu için 0.76, ZÇ alt boyutu için 0.83 ve ABSÖ-KF toplam puan için 0.91'dir. ES, ZÇ ve ABSÖ-KF'den elde edilen bu değerler özgün ölçekten elde edilen ve 0.90 civarında olan iç tutarlılık katsayıları ile benzerlik göstermektedir.¹⁰

ABSÖ-KF'nin zamana karşı güvenilirliğini sınamak amacıyla yapılan test-tekrar test güvenilirliğinden elde edilen değerler ES (0.58), BEÇE (0.69) ve ZÇ (0.60) alt boyutlarından elde edilen korelasyon değerleri özgün ölçeğin değerlerine göre (ES=0.85, BEÇE=0.68, ZÇ=0.78) biraz düşük olsa da, orta ve iyi düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı değerlere sahip olduğu görülmüştür. Toplam puanlar açısından bu çalışmada kapsamında elde edilen (0.91) değer ile Abidin¹⁰ tarafından ölçeğin geliştirilmesi sürecinde elde edilen değer (0.84) birbirine yakın olduğu, iki değer de yüksek düzeyde korelasyonu işaret ettiği görülmektedir.²²

Bu araştırmada ABSÖ-KF çocukları ilkökula devam eden anne-babalar üzerinde uyarlanmıştı. İleride yapılacak çalışmalarda farklı yaş gruplarında çocukları olan örneklem gruplarında ABSÖ-KF'nin geçerlilik ve güvenilirliğinin ortaya konulmasında yarar vardır. Ölçeğin farklı gruplar üzerindeki kapsayıcılığını artırmak amacıyla özel eğitim gereken çocukların anne-babaları gibi farklı gruplar üzerinde de uyarlanma çalışmaları yinelenebilir.

Yazarların katkıları: A.Ç.: Konuyu bulma, literatür tarama, araştırmanın yürütülmesi, istatistik, makaleyi yazma; Z.H.: Konuyu bulma, planlama, araştırmanın yürütülmesi, makaleyi yazma.

KAYNAKLAR

1. Belsky J. *The determinants of parenting: A process model.* *Child Dev* 1984; 55: 83-96.
2. Gladding ST. *Family Therapy. History, Theory and Practice.* Ohio: Merrill Prentice Hill, 2002.
3. Kirby DD. *Parenting Stress.* New Haven and London: Yale University Press, 2004.
4. Balcıoğlu İ. *Stres kavramı ve tarihsel gelişimi. Medikal Açından Stres ve Çareleri Sempozyum Dizisi (22-23 Aralık 2005, İstanbul) İstanbul, 2005, s.9-12.*
5. Bozkurt T, Uluğ M, Çelik AT, Oktuğ Z, İçellioğlu S, Özden MS, ve ark. *Stres.* İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, 2010.
6. Yavuz R. *Stres ve kişilik. Medikal Açından Stres ve Çareleri Sempozyum Dizisi (22-23 Aralık 2005, İstanbul), İstanbul, 2005, s.39-43.*
7. Patnaik G. *Life skill enhancement strategies to minimize stress.* *Social Science International* 2014; 30(2):281-289.
8. Abidin RR. *The determinants of parenting behaviour.* *Journal of Clinical Child Psychology* 1992; 21(4):407-412.
9. Abidin RR. *Parenting stress and utilization of pediatric services.* *Children Health Care* 1982; 2:40-73.
10. Abidin RR. *Parenting Stress Index. Fourth ed., Lutz: PAR, 2012.*
11. Williford AP, Calkins SD, Keane SP. *Predicting in parenting stress across early childhood: Child and maternal factors.* *J Abnorm Child Psychol* 2006; 35(2):251-263.
12. Tam KK, Chan Y, Wong CM. *Validation of the Parenting Stress Index among Chinese mothers in Hong Kong.* *J Community Psychol* 1994; 22(3):211-223.
13. Nazurah A, Dzalan H, Baharudin O, Mahadir A, Leonard JH. *The reliability of Malay version of parenting stress index-short form (PSI-SF) among caregivers of individuals with learning disabilities.* *Polish Annals of Medicine* 2016; 23:108-112.
14. Diaz-Herrero A, Nuez AGB, Pina JAL, Pérez-López J, Martínez-Fuentes MT. *Estructura factorial y consistencia interna de la versión española del Parenting Stress Index-Short Form.* *Psicothema* 2010; 22(4):1033-1038.
15. Çekiç A, Akbaş T, Hamamcı Z. *Anne baba stres ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması.* *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2015; 14(3):647-667.
16. Cole DA. *Utility of confirmatory factor analysis in test validation research.* *J Consult Clin Psychol* 1987; 55(4):584-594.
17. Marsh HW, Balla JR, McDonald RP. *Goodness-of-fit indexes in confirmatory factor analysis: The effect of sample size.* *Psychol Bull* 1988; 103(3):391-410.
18. Çokluk Ö, Şekercioğlu G, Büyüköztürk Ş. *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları.* Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2010.
19. Schermelleh-Engel K, Moosbrugger H, Müller H. *Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures.* *Methods of Psychological Research Online* 2003; 8(2):23-74.
20. Can A. *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Veri Analizi.* Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2016.
21. Haskett ME, Ahern LS, Ward CS, Allaire JC. *Factor structure and validity of the parenting stress index-short form.* *J Clin Child Adolesc Psychol* 2006; 35(2):302-312.
22. Ural A, Kılıç İ. *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi.* Ankara: Detay Yayıncılık, 2006.